UNELE PARTICULARITĂȚI ALE VIOLENȚEI ÎN FAMILIE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19

SOME PARTICULARITIES OF DOMESTIC VIOLENCE IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC

CZU: 343.625:616.98 DOI: 10.5281/zenodo.6619004

Violeta GHERASIMENCO,
Doctorandă, USM

Conducător științific: Oleg PANTEA,
Dr. în drept, conf. univ., USM

Summary

Domestic or family violence is one of the most serious and widespread crimes that contemporary societies face, harming the human right and dignity of their members. The phenomenon persists in all the states of the world. The impact of COVID-19 on domestic violence includes in particular the results of several studies on domestic violence that characterize the phenomenon before and after the isolation imposed by the spread of COVID-19.

Keywords: *violence, domestic violence, family violence, victim of violence, contravention, COVID-19 pandemic*

Una dintre problemele care privește orice societate, în orice moment este violența în familie. Tema violenței în familie suscită un interes deosebit, dar și controverse la nivelul întregii societăți. Acest flagel nu numai că reprezintă o gravă problemă socială, de sănătate publică, dar și o gravă încălcare a drepturilor omului.

Problema violenței în familie este mult discutată, datorită înrădăcinării ei în societate, dar și datorită efectelor grave asupra sănătății, familiei și societății. Totodată, orice problemă deosebită cu care se confruntă un membru al familiei sau familia, marchează întreaga societate la un moment dat.

Ținând cont de particularitățile fenomenului violenței în familie drept parte a devierilor sociale, dar și a consecințelor pe care le lasă, această problemă majoră trebuie să fie analizată pentru a fi înțeleasă.

Având în vedere situația de criză pandemică în care ne-am pomenit în urmă cu câțiva ani și-a lăsat amprenta și în Republica Moldova.

Mai întâi de toate, menționăm faptul că s-a efectuat o muncă amplă prin elaborarea unui șir de acte internaționale, dar și naționale ce privește violența în familie. Dacă e să ne referim la Republica Moldova, atunci pornim de la realizările privind cadrul legal eficient de abordare a violenței in familie din martie 2007, când a fost adoptată Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Adoptarea acestei legi a determinat și modificările ulterioare a legislației în domeniu și anume: prin Legea din 09.07.2010 a fost recunoscută infracțiunea de

violenţă în familie în partea specială a Codului penal art. 201[1,] iar mai târziu prin Legea nr.196/2016 a fost completat Codului contravenţional cu art. 78[1]. Astfel legiuitorul a diferenţiat răspunderea penală şi cea contravenţională pentru încălcarea unor norme de conduită protejată prin lege pentru actele de violenţă în familie. Prin urmare, aceste fapte antisociale săvârşite cu violenţă în cadrul familiei prezintă un *pericol special*, datorită: urmărilor gravele sau mai puţin grave care survin, care determină caracterul faptelor drept infracţiuni sau contravenţie.

Violenţa în familie constituie frustrarea nevoilor general-umane sau acele crize ce reprezintă o societate la un moment dat. Astfel că, impactul violenţei în familie este resimţit oricând, şi nu numai de acele victime ale violenţei, ci şi de societate. Perioadele de criză aduc cu ele efecte negative diverse. Atunci când atenţia publică şi măsurile guvernamentale luate în perioade de criză este concentrată doar pe un subiect, în cazul nostru COVID-19, celelalte sunt perdante.

După cum s-a afirmat, pandemia de COVID-19 este mult mai mult decât o criză a sănătăţii: ea a afectat întreaga lume şi a avut/are un impact asupra tuturor aspectelor vieţii, printre care şi asupra drepturilor omului.

Datorită faptului că, în perioada 16 mai – 30 iunie 2020 a fost instituită prima stare de urgenţă în sănătate publică în ţara noastră, care a fost prelungită de nenumărate ori, posibilităţile victimelor de a raporta cazurile de violenţă au fost mult prea limitate, pe alocuri chiar imposibile. Iată că, carantina, izolarea şi petrecerea a multe ore în compania aceloraşi persoane (chiar şi a membrilor familiei) au dus, în unele cazuri, la exacerbarea agresivităţii şi la creşterea violenţei. Putem spune că, acele măsuri restrictive impuse la nivel mondial întru combaterea acestei pandemii seculare amplifică riscul contaminării întregii societăţi cu cazuri de violenţă în familie. Republica Moldova nu a fost singura în faţa acestei provocări, astfel că Organizaţia Naţiunilor Unite a îndemnat guvernele să ia măsuri urgente pentru siguranţa victimilor violenţei în familie în timpul pandemiei, datorită amploarei fenomenului dat. [1]

În acest context, statele lumii au fost chemate prin diverse instrumente internaţionale (cum ar fi semnarea şi/sau ratificarea **Convenţiei Consiliului Europei privind prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor şi a violenţei domestice)** să asigure armonizarea legislaţiei naţionale la prevederile internaţionale pe domeniu, cât şi colaborarea constructivă întru prevenirea şi combaterea formelor de violenţă în familie chiar şi în situaţii de criză.

Tocmai ţinând cont de aceste realităţi, obiectivul specific al cercetării îl constituie determinarea impactului crizei pandemice asupra dinamicii fenomenului violenţei în familie. În acest sens, am prezentat fenomenul dat prin prisma analizei studiilor realizate la această etapă, perioada anilor 2019-2020. În realizarea obiectivului propus, cercetarea fenomenului a fost realizată în conformitate cu următoarele metode de cercetare ştiinţifică: metoda logică, metoda analizei, metoda comparativă şi statistică. Rezultatele au fost comparate atât la nivel naţional, dar şi cu referire la cele europene.

Conform constatărilor Consiliului Europei, la nivel global datele susţin o tendinţă de creştere a cazurilor de violenţă domestică în această perioadă de criză, [2] dar şi mai frecventă, mai severă şi mai extinsă în special violenţa împotriva femeilor. Cifre alarmante privind violenţa în familie s-au înregistrat şi în Uniunea Europeană. În Franţa, numărul cazurilor a crescut cu o treime în prima săptămână după închidere. [3]

De asemenea, amploarea fenomenului violenţei în familie persistă şi în România. În primele nouă luni ale anului 2020 au fost înregistrate de Poliţie 33.274 de sesizări pentru fapte de violenţă în familie, cu 450 mai mult ca în aceeaşi perioadă a anului 2019. [4]

La fel, restricţiile care au fost puse în aplicare pentru a preveni răspândirea infecţiei COVID-19, au dus la creşterea numărului de cazuri de violenţă în familie şi în Republica Moldova. Conform datelor oficiale ale Inspectoratului General de Poliţie, în primele cinci luni ale anului 2020 au fost înregistrate 5157 de sesizări/ autosesizări despre cazuri de violenţă în familie, comparativ cu 5032 înregistrate în aceeaşi perioadă a anului 2019.

Dacă ne referim la perioada anului 2018 au fost înregistrate la nivel naţional 2655 cazuri de comportamente violente în familie, dintre care 998 cazuri de infracţiune, iar 1657 cazuri au întrunit elementele constitutive a contravenţiei. Din cele 998 de infracţiuni comise, au fost înregistrate 905 infracţiuni de violenţă in familie.

Iar în perioada anului 2020, la nivel naţional, Poliţia a înregistrat 12.970 adresări referitoare la alte informaţii cu privire la infracţiuni şi incidente, ce vizează conflictele în cadrul relaţiilor familiale, dintre acestea fiind confirmate 2.453 de cazuri, dintre care 10.517 sesizări, neconfirmate de violenţă în familie. Iar, din totalul de 2.453 cazuri confirmate, 866 cazuri au întrunit elemente constitutive ale componenţei de infracţiune, iar 1.587 – componenţă de contravenţie. În comparaţie cu anul 2019, numărul cazurilor de violenţă în familie înregistrate este în descreştere cu 4,54%, iar a cazurilor care au întrunit elementele constitutive ale componenţei de infracţiune – cu 10,63%. [5, p. 8]

Dacă ne referim la categoria ce atentează la valorile familiale în anul 2020 au fost înregistrate 678/596 cazuri de violenţă în familie dintre care, 267/231 au întrunit elementele constitutive ale componenţei de infracţiune, iar 411/345 au întrunit elementele constitutive ale componenţei de contravenţie (art.78[1] Cod contravenţional). Pentru anul 2019, femeile sunt victime ale violenţei în bază de gen în proporţie de 79% şi ale contravenţiilor de violenţă în familie în proporţie de 94%. [6] În această perioadă, au fost pornite cauze contravenţionale în baza prevederilor art. 78[1] Cod contravenţional, fiind reţinuţi şi arestaţi 53 contravenienţi, comparativ cu 15 contravenienţi în anul 2019, [7] au constituit: 519/5 barbaţi, femei 15/28, copii 1/7. [8]

Dacă analizăm din perspectiva sancţionării contravenţiilor, atunci faţă de 53 contravenienţi a fost aplicat arestul contravenţional; - 377 contravenienţi a fost

aplicată munca neremunerată în folosul comunităţii; - 1.162 cauze contravenţionale se află în proces de examinare; - o cauză contravenţională a fost clasată. [9]

Iar ca urmare a acţiunilor violente infracţionale comise de către agresori în cadrul familiei, victime au devenit 766 femei; femei cu copii 158, victime copii 34, victime bărbaţi – 86, iar agresorii fiind 786 bărbaţi şi 111 femei. După aspectul contravenţional al fenomenului violenţă în familie, au devenit victime - 1.411 femei; 33 copii; şi 64 bărbaţi, iar agresori fiind 1503 bărbaţi; 70 femei şi un minor.

Totodată, întru asigurarea protecţiei victimelor violenţei în familie, au fost emise 635/710 -ordonanţe de protecţie. [10]

Iar, cee ace priveşte numărul apelurilor către linia de asistenţă a crescut cu 35%, de la izbucnirea pandemiei. [11]

În pofida faptului creşterii numarului de sesizări/raportări privind violenţa în familie, numărul cauzelor penale este în descreştere, şi datorită modificărilor operate în anul 2016 şi anume completarea Codului contravenţional cu art 78[1] Violenţa în familie.

În urma studiului realizat, am depistat o disonanţă dintre datele statistice oferite de către diferiţi referenţi, de aceea vin cu recomandarea de a fi identificat un mecanism unic şi transparent de evidenţă şi analiza a cazurilor violenţei în familie.

Totusi, considerăm ca situaţia de criză pandemică Covid-19 a ridicat provocări majore întregii lumi, atunci guvernele statelor au venit cu un răspuns la aceste provocări prin soluţii inovatoare. În acest moment, un rol important l-a avut valorificarea tehnologiilor digitale (drept exemplu: oportunitatea de a presta serviciile specializate online victimelor, consiliere psihologică şi sprijin psihosocial, consiliere juridică, şi informare), dar şi a crearea mecanismul intersectorial de intervenţie şi soluţionare a cazurile de violenţă în familie.

În acest context, vom enumera câteva dinre modalităţi reusite simple di experienţa altor state, cum ar fi: utilizarea unor cuvinte-cod în dialogul cu medici, farmacişti sau lucrători din cadrul oficiilor poştale. Unele state au dezvoltat nişte platforme/aplicaţii/instrumente on-line destinate persoanelor ce se află în sutuaţii de urgenţă şi nu pot apela la poliţie ALERTCOPS în Spania, Pomáham chrániť", care permite raportarea infracţiunii prin intermediul aplicaţiei, fără a mai fi necesară efectuarea unui apel sau Bright Scy în Republica Cehă, raportarea cazurilor în farmaciile din Franţa sau cu un termen codificat (Masker 19) în Ţările de Jos, „YouPOL"- Italia.

Totodată, au fost create servicii de e-mail, serviciu de conversaţii online şi a unei linii de asistenţă telefonică pentru victimele violenţei domestic, dezvoltarea de aplicaţii mobile special. După cum vedem în această perioadă de criză pandemică au fost încurajate mai mult utilizarea formelor digitale de prevenire, raportare a cazurilor de violenţă în familie.

În acest sens, şi în ţara noastră există un serviciu de telefonie de încredere prin care persoanele puteau *apela gratuit de la orice reţea de telefonie fixă sau mobile*,

dar cu regret studiile au arătat că în timpul stării de urgenţă mai multe telefoane ale instituţiilor publice erau nefuncţionale.

În concluzie remarcăm că, violenţa este un fenomen larg răspândit, mult mai răspândit decât arată sondajele, pentru simplu fapt că unele agresiuni mult timp au fost tolerate şi/sau ignorate sau în prezent nu au fost raportate, de aceea şi informaţiile cu privire la gradul de răspândire a violenţei în familie în ţară, după cum am observat, sunt fragmentare.

Referinţe bibliografice:

1. Protecţia şi sprijinirea victimelor criminalităţii în timpul pandemiei de COVID-19 - schimbul de bune practici cu privire la modul în care pot fi ajutate victimele violenţei domestice, ale criminalităţii informatice şi ale infracţiunilor motivate de ură. Comisia Europeană. [Citat 02.03.2022]. Disponibil: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Protection%20and%20support%20of%20victims%20of%20crime%20during%20COVID-19_EU_ro.pdf/
2. Declaration of the Committee of the Parties to the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) on the implementation of the Convention during the COVID-19 pandemic. [citat 21.02.2022]. Disponibil: https://rm.coe.int/declaration-committee-of-the-parties-to-ic-covid-/16809e33c6n-cases-of-violence-against-women/
3. Creşterea numărului cazurilor de violenţă domestică în contextul pandemiei de COVID-19. [citat 15.02.2022]. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-002197_RO.html/
4. Familia românească în pandemie: pumni şi violuri. Cum a afectat izolarea victimele violenţei domestice. [citat 12.02.2022]. Disponibil: https://www.libertatea.ro/stiri/familia-romaneasca-in-pandemie-pumni-si-violuri-cum-a-afectat-izolarea-victimele-violentei-domestice-3240684/
5. Istrate-Burciu L., Misail-Nichitin D. Răspunsul organelor de drept la cazurile de violenţă în familie în contextul crizei COVID-19 în Republica Moldova". A.O. Centrul Internaţional „La Strada", în parteneriat cu Inspectoratul General al Poliţiei, Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, cu suportul Fundaţiei Soros Moldova, în cadrul proiectului „Consolidarea răspunsului eficient al organelor de drept la cazurile de violenţă în familie în contextul urgenţelor de sănătate publică". Chişinău, 2021. [citat 07.03.22]. Disponibil: http://lastrada.md/pic/uploaded/Studiu_Raspuns_org_drept_RO.pdf/.
6. Raportul pentru anul 2020 cu privire la violenţa în familie şi violenţa faţă de femei. Chişinău, 2021. [citat 15.02.2022]. Disponibil: https://msmps.

gov.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-privind-violenţa-în-familie-şi-faţă-de-femei.pdf
7. Rapoart privind prevenirea violen'ei fata de femei. [citat 15.02.2022]. Disponibil: http://antiviolenta.gov.md/
8. Nevoile femeilor afectate de violenţă în familie, violenţă în bază de gen şi răspunsul sistemic la cazurile de violenţă în familie în contextul crizei COVID-19. Evaluare rapidă. Chişinău, 2020. [citat 15.02.2022]. Disponibi: lhttp://lastrada.md/pic/uploaded/RAPORT_VIOLENTA_COVID_2020.pdf/
9. Notă informativă privind satrea infracţionalităţii ce atentează la viaţa şi sănatatea persoanei şi celor comise în sfera relaţiilor familiele pe parcursul a XII luni ale anului 2020. Inspectoratul general de [citat 03.03.2022]. Disponibil:https://politia.md/sites/default/files/ni_privind_infractiunile_ce_atenteaza_la_viata_persoanei_si_cele_de_violenta_in_familie_pentru_2020_pagina_web_a_igp_0.pdf/
10. Notă informativă privind starea infracţionalităţii ce atentează la viaţa şi sănatatea persoanei şi celor comise în sfera relaţiilor familiale pe parcursul a XII luni ale anului 2020. Inspectoratul general de [citat 03.03.2022]. Disponibil:https://politia.md/sites/default/files/ni_privind_infractiunile_ce_atenteaza_la_viata_persoanei_si_cele_de_violenta_in_familie_pentru_2020_pagina_web_a_igp_0.pdf/
11. ORANGE ALERT – pandemia nu a oprit violenţa în bază de gen. [citat 15.02.2022]. Disponibil Disponibil: https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/presscenter/articles/2020/orange-alert-_-pandemia-nu-a-oprit-violena-in-baz-de-gen-.html/